

- отримання інформації для розробки плану навчання і розвитку персоналу;
- контроль та оцінка прогресу у досягненні цілей, вимірювання показників результативності та ефективності;
- визначення розмірів компенсації і винагороди працівників тощо.

Методи оцінювання має відповідати структурі організації, характеру діяльності персоналу, цілям оцінювання персоналу, бути простими й зрозумілими, передбачати використання якісних і кількісних показників (оптимально 5–6), поєднувати письмові та усні завдання для персоналу.

До основних методів оцінювання персоналу відносяться: аналіз документів працівника, метод інтерв'ю, групове експертне оцінювання, метод оціночних співбесід, тестування, метод «360 градусів», ассесмент-центр тощо.

Висновки

Отже, управління розвитком персоналу сприяє ефективному використанню трудового потенціалу особистості, підвищенню її соціальної та професійної мобільності, виступає засобом профілактики масового безробіття, відіграє значну роль у підготовці працівників для здійснення структурної і технологічної перебудови галузей економіки. Це позитивно

впливає на збільшення обсягів та оновлення номенклатури випуску продукції чи надання послуг, забезпечує покращення результатів фінансової діяльності організації. В таких умовах розвиток персоналу є одним із найважливіших направлів раціонального функціонування будь-якої організації та її конкурентоспроможності на ринку.

Список використаних джерел

1. Хлопова Т.В. Развитие трудового потенциала и повышение конкурентоспособности персонала / Т.В. Хлопова. – Иркутск, 2004. – 328 с.
2. Ивановская Л. Конкурентоспособность управленческого персонала / Л. Ивановская, Н. Суслова // Маркетинг. – 1999. – №6. – С. 35–46.
3. Петрова Т., Щербак Л. Більше знати, щоб краще працювати // Праця і зарплата. – 2001. – №20.
4. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Издательско-книготорговый центр «Маркетинг», 2002. – 892 с.
5. Буковинська М.П., Сладкевич В.П. Учебник, «Управление персоналом». – К.: Кондор, 2013. – С. 297–298.
6. Буковинська М.П., Сладкевич В.П. Учебник, «Управление персоналом». – К.: Кондор, 2013. – С. 236–249.

УДК 336.02

О.Д. ГОРДЕЙ,

д.е.н., професор кафедри фінансів, Національний університет ДПС України

Удосконалення податкової політики в Україні: соціальний аспект

У статті визначено соціальний аспект податкової політики, що проводиться в Україні протягом еволюції розвитку державності та ринкових зasad функціонування економіки. Акцентовано увагу на соціальних диспропорціях у країні та необхідності їх нивелювання, використовуючи важелі та інструменти податкової політики. Описано переваги та недоліки Податкового кодексу. Виділено основні пропозиції щодо підвищення податкового потенціалу населення країни і, як наслідок, запропоновано шляхи збалансування інтересів платників податків для активізації темпів соціально-економічного зростання.

Ключові слова: Податковий кодекс, податкова культура, соціальний розвиток, мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум, податкова політика.

В статье определен социальный аспект налоговой политики, которая проводится в Украине в процессе эволюции развития государственности и рыночных принципов функционирования экономики. Акцентировано внимание на социальных диспропорциях в стране и необходимости их нивелирования, используя рычаги и инструменты налоговой политики. Определены преимущества и недостатки Налогового кодекса. Выделены

основные предложения по повышению налогового потенциала населения страны. Предложены пути сбалансирования интересов налогоплательщиков для активизации темпов социально-экономического роста.

Ключевые слова: Налоговый кодекс, налоговая культура, социальное развитие, минимальная заработная плата, прожиточный минимум, налоговая политика.

The social aspect of tax policy was defined in the article. This was held in Ukraine in the evolution and development of the state economy functioning market principles. The attention on the social imbalances in the country was focused and the need to leveling using levers and instruments of tax policy. The advantages and disadvantages of the Tax Code were definite. The basic proposal to increase the tax potential of the country was determine. The ways of balancing the interests of taxpayers to intensify the pace of socio-economic growth was request.

Keywords: Tax Code, tax culture, social development, the minimum wage, a living wage, tax policy.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні питання податкової політики належать до найгостріших як в економіч-

ному і соціальному, так і в політичному контексті. Складність вітчизняної податкової політики характеризується бажанням забезпечити максимальний рівень податкових надходжень як основної складової доходної частини бюджету. Виокремлене нами питання є постійно актуальним, тому що Україна відносно молода держава і її податкова система знаходиться на стадії формування, в той час коли в інших економічно розвинутих країнах вона лише корегується відносно об'єктивних передумов розвитку. Негативний вплив на соціальний розвиток у процесі формування податкової політики України полягає в тому, що даний процес є надто тривалим, адже навіть після прийняття Податкового кодексу [1] податкова система України містить значні недоліки та потребує подальших реформувань. Однак сам факт прийняття Податкового кодексу є незаперечним позитивним прикладом в історії розвитку української сучасності.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Теоретичні основи сучасних наукових підходів до визначення та оцінки розміру податкового навантаження в Україні, причин та наслідків його нерівномірного розподілу між суб'єктами господарювання, тенденцій та шляхів зміни закладені в роботах вітчизняних економістів В. Вишневського [2], О. Десятюк, А. Крисоватого [3], Л. Тарангула та ін. [4]. Серед за рубіжніх дослідників цього питання можна взяти до уваги праці таких вчених, як К. Ерроу [5], В. Парето [6], А. Саймона [7], П. Самуельсона [5] та інших.

Метою статті є визначення причин негативного впливу на соціальний розвиток у процесі реалізації та переформуванні податкової політики в Україні та формулювання основних пропозицій щодо їх зменшення та нівелювання.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи основні недоліки в соціальному розвитку в Україні, можемо визнати один з основних базисно формуючих чинників, а саме відсутність монолітного «організму» у вітчизняній податковій політці, в якій узгоджені всі функціональні елементи. Як наслідок, можемо спостерігати такі негативні соціальні прояви в суспільному житті країни: нестабільність правового регламентування податкових відносин, складність адміністрування податків та податкових платежів, порушення принципів економічної, соціальної справедливості та рівнівідношення фіскальних завдань через недоопрацювання у сфері оподаткування, низький рівень податкової дисципліни тощо. Названі негативні тенденції, на нашу думку, необхідно усунути для подальшого соціально-економічного розвитку суспільства.

Основою вивчення впливу податкової реформи на соціальну сферу є формування і практика реалізації податкової політики України з притаманними їй фіскально-регулюючими механізмами впливу на соціально-економічне життя суспільства. У зв'язку з цим необхідно вивчити сукупність фінансових відносин, які виникають у процесі правового регламентування, організації управління та адміністру-

вання податків та податкових платежів і формування на цій основі централізованих грошових фондів держави.

Будувати свою власну податкову систему Україна почала відносно нещодавно – після проголошення незалежності. Становлення її засновано здебільшого на практиці інших країн. Але податкову систему не можна просто скопіювати у первозданному вигляді, адже мають бути враховані такі чинники, як економічний розвиток держави та менталітет суспільства, а також інші об'єктивні фактори. На даний момент податкова політика України знаходиться на новому етапі розвитку, адже з початку 2011 року почав діяти Податковий кодекс України, який був прийнятий лише у грудні 2010 року.

Кодекс – це законодавчий акт, який систематизує норми певної сфери, у нашому випадку податкової. Саме прийняття Податкового кодексу приведе до збільшення рівня життя населення. Податковий кодекс передбачає [1]:

- 1) систематизацію основних норм, положень та інших правил у сфері оподаткування;
- 2) включає в себе всю сукупність податків та зборів, а також передбачає чіткий механізм їхньої сплати;
- 3) за самим змістом кодекс – поняття стабільне, що передбачає незмінні режими оподаткування як для резидентів, так і для нерезидентів;
- 4) платники податків та зборів при їх сплаті використовують один універсальний документ, оскільки при прийнятті Податкового кодексу втрачають чинність 14 законів та 4 декрети Кабінету Міністрів України.

Реформування податкової системи в сучасних історичних межах можна звести до трьох основних етапів:

I етап (2010–2012) – передбачалося:

- розробка і прийняття Податкового кодексу України, а також інших нормативно-правових актів з питань оподаткування, пов'язаних із запровадженням Податкового кодексу;
- реформування системи та удосконалення методів адміністрування податків (пріоритет – податок на додану вартість) і зборів (обов'язкових платежів);
- зменшення кількості податків і зборів (обов'язкових платежів);
- запровадження єдиного соціального внеску;
- додаткове оподаткування податкового навантаження на доходи заможних громадян;
- впровадження методів виявлення перевищення витрат над задекларованими доходами для визначення об'єкта оподаткування податком з доходів фізичних осіб;
- зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування шляхом запровадження податку на нерухоме майно;
- удосконалення спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва.

II етап (2013–2014) передбачає:

- поступове зменшення навантаження на фонд оплати праці в результаті зменшення розміру внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

- поступове зниження ставки податку на прибуток підприємств за умови достатнього фінансового забезпечення бюджету;
- перехід до системи платежів за видобуток корисних копалин із застосуванням принципу рентного доходу з метою встановлення справедливої плати за використання природних ресурсів;
- досягнення принципу нейтральності оподаткування доходів від капіталу.

III етап (2015–2020) зумовить:

- подальше удосконалення системи пільг з податку на доходи фізичних осіб;
- підвищення ефективності застосування податкових інструментів стимулювання інноваційно–інвестиційної діяльності;
- перехід на спрощення податку на нерухомість на основі оціночної вартості нерухомого майна фізичних осіб у разі завершення робіт із визначення оціночної вартості об'єктів нерухомості та створення фіскального кадастру;
- поширення спрощеної системи оподаткування виключно на фізичних осіб–підприємців, запровадження для юридичних осіб–суб'єктів підприємницької діяльності замість єдиного податку системи компенсаторних механізмів, поширених у країнах ЄС;
- переведення на загальні умови оподаткування податком на додану вартість діяльності у сфері сільського та лісового господарства, рибальства;
- завершення процесу адаптації податкового законодавства до вимог ЄС.

На сучасному етапі розвитку суспільства, в тому числі й соціальному, істотно змінюється роль податкової політики в регулюванні соціальної сфери. Тому необхідно розглянути, як податкова політика впливає на соціальні благополуччя суспільства. Для податкової політики України характерні такі форми податкових пільг:

- встановлення неоподатковованого мінімуму;
- зменшення податкових ставок;
- звільнення від оподаткування соціально незахищених верств населення;
- використання податкових пільг та кредитів.

Застосовуючи вказані вище форми у тому чи іншому співвідношенні, держава збільшує або зменшує податкове навантаження, яке відчувають громадяни країни. Загальновідома формула податкового навантаження (Π) на макрорівні визначається співвідношенням податкових надходжень ($\Pi\text{Н}$) до бюджету до ВВП, помноженим на сто відсотків [2, с. 37]:

$$\Pi = \frac{\Pi\text{Н}}{ВВП} \times 100\%.$$

У суспільно–економічному житті критерії фіскальної достатності, економічної ефективності та соціальної справедливості, як правило, взаємопов'язані, взаємозалежні і не можуть існувати окремо один від одного. Тому пунктом 169.1 статті 169 Податкового кодексу встановлюється перелік податкових соціальних пільг.

З урахуванням норм абзацу першого підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподатковуваного доходу, отримуваного від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги [8, с. 3]:

- у розмірі, що дорівнює 100% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (в розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року, – для будь–якого платника податку (підпункт 169.1.1 пункту 169.1 статті 169);

– у розмірі, що дорівнює 100% суми пільги, визначеного підпунктом 169.1.1 цього пункту, – для платника податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років, – у розрахунку на кожну таку дитину (підпункт 169.1.2 пункту 169.1 статті 169);

- у розмірі, що дорівнює 150% суми пільги (підпункт 169.1.3 пункту 169.1 статті 169), визначеного підпунктом 169.1.1 цього пункту, – для такого платника податку, який:

а) є одиночкою матір'ю (батьком), вдовою (вдівцем) або опікуном, піклувальником – у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;

б) утримує дитину–інваліда – у розрахунку на кожну таку дитину віком до 18 років;

в) є особою, віднесену законом до першої або другої категорії осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, включаючи осіб, нагороджених грамотами Президії Верховної Ради УРСР у зв'язку з їх участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;

г) є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом;

г) є інвалідом I або II групи, у тому числі з дитинства, крім інвалідів, пільга яким визначена підпунктом «б» підпункту 169.1.4 цього пункту;

д) є особою, якій присуджено довічну стипендію як громадянину, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів;

е) є учасником бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на якого поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», крім осіб, визначених у підпункті «б» підпункту 169.1.4 цього пункту;

– у розмірі, що дорівнює 200% суми пільги (підпункт 169.1.4 пункту 169.1 статті 169), визначеного підпунктом 169.1.1 цього пункту, – для такого платника податку, який є:

а) Героєм України, Героєм Радянського Союзу, Героєм Соціалістичної Праці або повним кавалером ордена Слави чи ордена Трудової Слави, особою, нагородженою чотирма і більше медалями «За відвагу»;

б) учасником бойових дій під час Другої світової війни або особою, яка в той час працювала в тилу, та інвалідом I та II груп, з числа учасників бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;

в) колишнім в'язнем концтаборів, гетто та інших місць примусового утримання під час Другої світової війни або особою, визнаною репресованою чи реабілітованою;

г) особою, яка була насильно вивезена з території колишнього СРСР під час Другої світової війни на територію держав, що перебували у стані війни з колишнім СРСР або були окуповані фашистською Німеччиною та її союзниками;

ґ) особою, яка перебувала на блокадній території колишнього Ленінграда (Санкт-Петербург, Російська Федерація) у період з 8 вересня 1941 року по 27 січня 1944 року.

У розділі XIX прикінцевих положень Кодексу визначено, що підпункт 169.1.1 пункту 169.1 статті 169 Податкового кодексу набирає чинності з 1 січня 2015 року, для цілей застосування цього підпункту податкова соціальна пільга надається в розмірі, що дорівнює 50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року, для будь-якого платнику податків [8, с. 3].

Податкова політика значно впливає на розвиток і благополуччя суспільства, адже податкам властива перерозподільна функція. Порівняно низька частка податку з доходів фізичних осіб у дохідній частині бюджету України зумовлена низьким рівнем заробітної плати і, відповідно, рівнем життя більшості населення. Посилення адресності в умовах фінансового дефіциту і з метою підвищення ефективності використання наявних фінансових ресурсів припускає, з одного боку, скорочення кількості громадян, які мають право на отримання допомоги, а не тим, які вважають, що мають право на її отримання, з іншого – надання дієвої, реальної підтримки найбільш бідним верствам населення. Одним з основних завдань реформ у соціальній сфері є здійснення переходу від переважно категоріального до адресного принципу надання соціальної допомоги громадянам, що найбільше її потребують.

Основні платежі, які гарантовані урядом та носять соціальний характер, включають мінімальну ставку зарплати; мінімальну пенсію за віком; неоподатковуваний мінімум та державну соціальну допомогу. За останні чотирнадцять років (2000–2014) прожитковий мінімум збільшився у 4,65 раза, з 270,10 грн. на місяць у 2000 році до 1256 грн. на місяць на 01.10.2014 [10, ст. 7]. Мінімальна зарплата збільшилася за період 2000–2014 років із 118 до 1301 грн. на місяць – тобто у 11,02 раза [10, ст. 8]. Мінімальна пенсія за віком за той самий період зросла у 31,63 раза – з 30 грн./міс. у 2000 році до 949 грн./міс. у 2014 році, що дозволяє впроваджувати основні етапи податкового реформування [9, 10]. Проте не можна вважати, що фінансове забезпечення рівня життя населення сьогодні виділяється як пріоритет держави. Наша система доводить необхідність тривекторності при розгляді даного процесу, а саме: фінансова підтримка розвитку індивіда, підприємця та держави з метою зменшення рівня тінізації доходів та підвищення рівня податкових надходжень до бюджетів.

Відповідно необхідно досягти кінцевої мети податкового регулювання, тобто Податковий кодекс України має стати цілісним, гармонійно пов'язаним та комплексним документом, який гарантує досягнення балансу інтересів держави і платників податків, що забезпечить:

- високий рівень податкової культури;
- зменшення мінімізації та ухилення від сплати податків, що призведе до зниження податкової заборгованості платників перед бюджетом і державними цільовими фондами, збільшиться фінансування виконання функцій держави;
- скорочення майнової нерівності у суспільстві через диференційоване оподаткування доходів багатих і бідних та запровадження податку на нерухоме майно (нерухомість);
- відбудеться зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування.

Прийняття Податкового кодексу також передбачило формування податкових правовідносин на засадах, що відповідають вимогам громадянського суспільства і правової держави, зокрема:

- забезпечення гарантованих Конституцією України [11] прав і свобод громадянина при виконанні податкових законів – неприпустимість встановлення податків, а також дій їх адміністраторів, які перешкоджають реалізації конституційних прав і свобод громадян;
- подолання конфлікту інтересів учасників податкових правовідносин, спричиненого неоднозначним (множинним) трактуванням прав і обов'язків платників податків або податкових адміністраторів, на засадах пріоритету інтересів людини (громадянина);
- неприпустимість вирішення податковими адміністраторами питань на свій розсуд, крім випадків, передбачених податковим законодавством; якщо у випадках, передбачених законодавством, податкові адміністратори наділяються повноваженнями діяти на свій розсуд, вони повинні дотримуватися для розсуду меж податкового законодавства;
- презумпції невинності платника податку у поєднанні з гнучкою системою впливу на порушників податкового законодавства;
- розмежування повноважень органів державної влади у сфері податкового адміністрування.

Висновки

Стратегічними завданнями подальшого податкового реформування мають стати:

- підвищення темпів соціально-економічного зростання;
- створення сприятливих фіiscalьних умов для залучення прямих іноземних інвестицій;
- формування податкових стимулів, спрямованих на зниження рівня споживання алкогольних напоїв і тютюнових виробів;
- створення фіiscalьних умов для легалізації доходів;
- формування відповідального ставлення платників податків до виконання своїх податкових зобов'язань, забезпечення зменшення масштабів ухилення від сплати податків;

– подальше наближення податкового законодавства України до законодавства ЄС відповідно до поглиблення економічної інтеграції з Європейськими співтовариствами;

– демократизація податкової політики.

Таким чином, у процесі реалізації податкової політики важливо передбачити подолання умов і чинників, що дестабілізують соціальний розвиток і зменшують рівень життя населення.

Список використаних джерел

1. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 №2755–VI у редакції від 25.05.2011 на підставі 3292–17 [Електрон. ресурс] // Відомості Верховної Ради. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17
2. Вишневський В.П. Оподаткування в емерджентній економіці: теоретичні засади і напрями політики: моногр. [Текст] / В.П. Вишневський; НАН України, Ін–т економіки пром–сті. – Донецьк, 2012. – 128 с. – ISBN 978–966–02–6
3. Крисоватий А.І. Податкова система: Навчальний посібник для студентів ВНЗ / А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – Тернопіль: Вид–во «Карт–бланш», 2004. – 331 с.
4. Бюджетна підтримка та податкове стимулювання національної економіки України: монографія [Текст] / За заг. ред. Л.Л. Тарангул ; Нац. унів–т ДПС України. – Ірпінь, 2012. – 515 с.
5. Arrow K. Foundations of Economic Analysis / Arrow K., Samuelson P.A. – Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1947. – P. 220–226.
6. Vilfredo Pareto Les Systèmes socialistes / Pareto Vilfredo. – Geneva: Droz, 1965. – 406 p.
7. Herbert A. Simon Administrative behaviour: a study of decision–making processes in administrative organization / Simon Herbert Alexander. – New York: A Division of Simon&Schuster Inc. – 1997. – 368 p. – [4th ed.] 8. Налоговый календар. – Еженедельная областная газета. – №52 (771). – 28.12.2010.
8. Налоговый календар. – Еженедельная областная газета. – №52 (771). – 28 декабря 2010 года.
9. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України №1058–IV від 09.07.2003 [Електрон. ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
10. Про Державний бюджет України на 2014 рік: Закон України №719–VII від 16.01.2014 [Електрон. ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48267
11. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 254к/96–вр, чинний, поточна редакція – Редакція від 06.10.2013, підстава 586–18 [Електрон. ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

О.В. БЛИЗНЮК,
к.е.н., доцент, кафедра обліку, аудиту і статистики, Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі

Особливості організації обліку оплати праці на виробничому підприємстві

У статті розглянуто основні системи оплати праці та організацію обліку на виробничому підприємстві. В умовах ринкової економіки посилюється роль організації і нормування праці, виникає необхідність більш тісного зв'язку результатів праці з її матеріальними стимулами, зокрема з оплатою праці. За таких умов особливою актуальністю набуває дослідження теоретичних та прикладних аспектів організації обліку оплати праці.

Ключові слова: оплата праці, фінансовий облік, управлінський облік, облікова політика.

В статье рассмотрены основные системы оплаты труда и организация учета на производственном предприятии. В условиях рыночной экономики усиливается роль организации и нормирования труда, возникает необходимость более тесной связи результатов труда с его материальными стимулами, в частности с оплатой труда. При таких условиях особую актуальность приобретает исследование теоретических и прикладных аспектов организации учета оплаты труда.

Ключевые слова: оплата труда, финансовый учет, управленческий учет, учетная политика.

This article discloses basic systems of wages and organisation of accounting on production enterprise. Within a market economy is enhanced significance of organisation and rationing of work, arises a need in close link of results with its financial incentives in particular with wages. Under such conditions special argensy acquires research of theoretical and applied aspects organisation of wages accounting.

Keywords: wages, financial accounting, management accounting, accounting policy.

Постановка проблеми. Форми й системи оплати праці є важливим елементом механізму визначення індивідуальної заробітної плати. Останні виступають, з одного боку, з'єднувальною ланкою між нормуванням праці і тарифною системою, а з другого – засобом досягнення певних якісних показників. Ці елементи організації оплати праці є способом установлення залежності величини заробітної плати від кількості, якості праці та її результат.

Облік оплати праці на більшості виробничих підприємств можна організовувати на базі нормативного методу обліку ви-